

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/4 2018 s. 2656-2679, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN DEĞER EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

İhsan ÜNLÜ*

Alper KAŞKAYA**

Geliş Tarihi: Ekim, 2018

Kabul Tarihi: Aralık, 2018

Öz

Bu çalışma Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimi ile ilgili görüşlerini ortaya koymak adına yapılmıştır. Öğretmenlerin değer eğitiminde kullandıkları uygulamalar, değer öncelikleri, değer eğitiminde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri araştırmanın alt problemleridir. Çalışma nitel araştırma yöntemi kapsamında, olgubilim deseni kullanılarak yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmaya 46 Sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi yöntemi kullanılarak bulguya dönüştürülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitiminde ağırlıklı olarak telkin yöntemi, okul panosu hazırlama ve drama tiyatrosu çalışmalarını kullandığı tespit edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerden az sayıda kişinin çağdaş ve öğrenci merkezli teknikleri (değer analizi, açıklama, eleştirel düşünme, empati vb.) kullandığı görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenleri okulda öncelikli öğretilen değer sıralamasında adalet, dürüstlük ve sevgi değerlerini ilk sırada göstermiştir. Öğretmenlerin son üç sıraya bıraktığı değerler ise; estetik, tasarruf ve bilimselliklerdir. Öğretmenlerin görüşlerine göre değer eğitiminde en belirgin sorunlar; aile, müfredat, çevre, medya, öğrenciler ve okulların maddî imkânları başlıkları altında toplanmaktadır. Değer eğitiminin başarıya ulaşması için devlet, aile, çevre ve öğretmenlerin birlikte hareket etmesi en önemli husus olarak belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Değer eğitimi, öğretmen, Sosyal bilgiler.

EXAMINING THE VIEWPOINTS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS ON VALUE EDUCATION

Abstract

This study was conducted for the purpose of determining the viewpoints of Social Studies teachers on value education. The applications used by the teachers in value education, value priorities, the problems they face in value education, and the solution suggestions are the sub-problems of the study. The study was conducted by employing the Phenomenological Pattern in the context of Qualitative Research Methods. The Semi-Structured Interview Form was used as the data collection tool. A total of 46 Social Studies teachers participated in the present study. The data obtained in the study were

* Dr. Öğr. Üyesi; Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, ihsan-27@hotmail.com.

** Dr. Öğr. Üyesi; Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi ABD, alperkaskaya@gmail.com.

transformed into findings by employing the Descriptive and Content Analysis Methods. It was determined that Social Studies teachers mostly used the Suggestopedia Method, school board preparation and drama theater studies in value education. It was observed that a small number of participants used the contemporary and student-centered techniques (i.e. value analysis, explanation, critical thinking, empathy, etc.). Social Studies teachers showed the justice, honesty and love values in the first order in the ranking of the values that would be taught to students at school. The values that were left to the latest three ranks by teachers were aesthetics, saving and scientificness. According to the viewpoints of the teachers, the most obvious problems in value education are family, curriculum, the environment, the media, students and the financial means of schools. In order for the value education to be successful, it was stated by the participants that the most important point was that the state, family, environment and teachers act together in this context.

Keywords: Value education, teacher, social studies.

Giriş

Değerler eğitimi, günümüz eğitim programlarında en çok üzerinde durulan konuların başında gelmektedir. Demokrasi bilincini aşılama, etkin vatandaşlık eğitimi ve temiz toplum oluşturma çabalarının temelinde yer alan değerler, eğitim programlarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Değer eğitimi, toplumda önemli olan ve tercih edilmesi gereken standartların öğretilmesidir (Akbaş, 2008). İstenen, arzu edilen toplumsal yaşama ulaşılması eşitlik, adalet, dürüstlük, saygı, sevgi, temizlik gibi değerlerin bireylere öğretilmesiyle mümkündür. Değer eğitimi bireyin kendi ahlaki kodlarını oluşturması ve başkalarının ahlaki kodlarını incelemesi için de bireye fırsat sunmaktadır (Çelikkaya ve Filoğlu, 2014). Bireyin, hayatı ve dünyayı anlamlandırması, duygusal açıdan bir doyuma ulaşmasına bağlıdır. Bu değerler bireylerin akademik anlamdaki gelişimini de anlamlı hale getiren ve destekleyen birer unsurdur (Berkowitz, 2011;akt: Akbaş, 2015). Okullarda yürütülen değerler eğitiminin amacı sadece değerleri öğretmek değil, var olan değerlerin erozyona uğramasını da engellemektir. Her toplum kendisi için ortak bir değerler sistemi oluşturarak bu sorunları çözmeye çalışmaktadır (Johansson, Puroila ve Emilson, 2016; Koh, Camiré, Lim Regina ve Soon, 2017).

Değerlerin okullarda planlı ve programlı öğretimi son yıllarda ciddiyetle ele alınmaya başlamıştır. Okullar, bilişsel hedeflerin gerçekleştirilmesinin yanı sıra duyuşsal hedeflerin öğretimi için de önemli hale gelmiştir. Çünkü bir bütün olarak okul ortamı ve okul içi etkileşim alanları değerler için bir sosyalleşme ortamı sunmaktadır (Balcı ve Yanpar Yelken, 2010). Okullarda bazı öğretim programlarında doğrudan yer alan değerler, bazı öğretim programlarında örtük olarak verilmeye çalışılmaktadır. Değerlerin okul programlarında ve öğretim programlarında yer alması, başarı için tek başına yeterli olmayacaktır. Değer öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler, öğretmenlerin değer öğretimi konusundaki yeterlikleri, aile ve toplum desteği, akran grupları, öğrencilerden beklentiler ve onlara sunulan seçenekler değer

öğretiminin kilit unsurlarıdır. Bu kilit unsurlar içindeki önemli karakterlerden birisi şüphesiz öğretmenlerdir. Çocuklar genelde öğretmenlerine hayranlık duyarlar. Güçlü duygusal bağların ve hayranlığın kökeninde ise öğretmenin şefkati, ilgisi, koruyucu ve otoriter kişiliği yer alır. Çocukların bu güçlü kişiliği örnek alması muhtemeldir (DeRoach, 2001). Ancak değer öğretimi yapacak öğretmenler için örnek alınmak yeterli bir argüman olmayabilir.

Değer öğretimi yapacak olan öğretmenlerin de bir değer algıları ve dünyaya bakış açıları vardır (Aktepe ve Yel, 2009). Öğretmenler de kültürel, sosyal, sosyoekonomik faktörlere bağlı olarak yetişmiş ve bunlardan etkilenmişlerdir (American Psychological Association, 2003). Değer algısının öğretmenlerin hayat görüşü, değer öğretimindeki pratikleri ve mesleğe yönelik tutumları üzerinde önemli etkilerinin olması beklenir (Balcı ve Yanpar Yelken, 2010). Bazı öğretmenler itaatkâr ve sorgulamayan öğrenciye değer verirken bazıları işbirliği içinde çalışan ve dayanışmaya önem veren davranışlara değer verebilir. Bu sebeple öğretmenler değer öğretimi yaparken öncelikli olarak kendi değer sistemlerini anlamalı ve herkesin aynı olmayacağı bilincini taşımalıdır (Seefeldt, Castle & Falconer, 2015). Kısacası öğretmen, öğretimini yapacağı her konuda öncelikli olarak kendi ihtiyaçlarını karşılamış olmalıdır. Dilmaç (2002), değer öğretiminde öğretmenlerin dikkat etmesi gereken kuralların olduğunu ifade etmiştir. Bu kurallara göre öğretmenler model olmanın yanı sıra; sınıfta ortak sosyal dokuyu oluşturmalı, her öğrenciye sorumluluk vermeli, öğrencileri cesaretlendirmeli, karar verme ve paylaşım olanakları sunmalı, işbirliğini teşvik etmelidir. Değer öğretimi sürecinde öğrenciler farklı kaynaklardan beslenirler. Bu kaynaklar sadece aile, öğretmen ve akran grupları ile sınırlı değildir. Günümüzde bu kaynaklar çocukların içinde yaşadığı sosyal dünya ve etkileşimlerin tümünü kapsamaktadır. Bu sebeple öğretmenler; sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve akademik anlamdaki tüm argümanları incelemeli ve çocuklara doğru seçenekler oluşturmalıdır. Öğretmenlerin değer öğretimi konusundaki ustalıkları da şüphesiz bu konudaki deneyimleriyle doğrudan ilişkilidir. Öğretmenlerin değer öğretimi sürecinde edindikleri tecrübeler, akademik anlamda incelenmeli ve onlara farklı alternatifler sunacak fikirler üretilmelidir.

Türkiye’de değer eğitimine ilişkin öğretmen, öğretmen adayı, öğrenci ve veli görüşlerini ortaya koyan çok sayıda araştırma yapılmıştır. Öğretmenlerin değer eğitiminde kullandıkları yaklaşımlar ve yöntemler (Akbaş, 2009; Balcı ve Yanpar Yelken, 2013; Can Aran ve Demirel, 2013; Kılcan, 2016; Yaşar ve Çengelci, 2012), değer öğretiminde yaşanan sorunlar (Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli, 2014; İbret, Karasu Avcı ve Reçepoğlu, 2016; Memişoğlu, 2017; Topkaya, 2016; Yıldırım ve Çalışkan, 2017), değer eğitiminin gerekliliği ve önemi (Genç, Tutkun ve Çoruk, 2015), velilerin ve öğrencilerin değer eğitimine ilişkin görüşleri (Tay,

Durmaz ve Şanal, 2013; Yıldırım, Becerikli ve Demirel, 2017), öğretmen ve öğretmen adaylarının değerler eğitimine ilişkin görüşleri (Aktepe ve Yel, 2009; Çelikkaya ve Filoğlu, 2014; Kurtdele Fidan, 2009; Yazar, 2012), yapılan araştırmaların konularını oluşturmaktadır. Bu araştırmaların sonuçlarına ilişkin açıklamalar tartışma ve sonuç kısmında ele alınacaktır.

Türkiye’de değer eğitimi, Cumhuriyet Dönemi eğitim politikaları içinde kendine her zaman yer bulmuştur (Tay ve Ünlü, 2014). Ancak 1998, 2005 ve 2017 yıllarındaki program çalışmalarıyla daha planlı ve değerlendirilebilir hale getirilmiştir. Bazı dersler için dolaylı öğretim unsuru olan değerler, Sosyal bilgiler dersi kapsamında doğrudan ve planlı öğretimin ana unsurlarından biri haline gelmiştir. Kavram ve beceri öğretiminden sonra değer eğitimi Sosyal bilgiler dersinin üçüncü ana kısmını oluşturmuştur. Sosyal bilgiler dersi programında; Adalet, Aile Birliğine Önem Verme, Bağımsızlık, Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Eşitlik, Özgürlük, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Tasarruf, Vatanseverlik ve Yardımseverlik değerleri ders kazanımlarıyla ilişkilendirilerek ve alt boyutlarıyla birlikte yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenlerin değerler eğitimine ilişkin farkındalık, yeterlik ve becerisi bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Değerlerin kazanılma sürecinde rehber olan öğretmen, öğretim programında yer verilen bilgi ve becerileri kazandırma, neyin iyi ve doğru olduğunu model olmanın yanı sıra, etkinlikler yoluyla da sunabilmelidir (MEB, 2017). 2018 yılına kadar, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında görev yapan Sosyal bilgiler öğretmenlerine ve sınıf öğretmenlerine yönelik değerler eğitimi ve bu eğitimin nasıl yapılması gerektiğiyle ilgili herhangi bir eğitim verilmemiştir. Lisans eğitimini tamamlayıp göreve başlayan öğretmenler, derslerde gelişigüzel bir şekilde değerler eğitimini sürdürmeye çalışmakta veya değerler eğitimine yönelik herhangi bir faaliyette bulunmamaktadırlar (Kılcan, 2016 s, 606). 2018 yılında öğretmen yetiştirme programlarında yapılan değişikliklerle değer eğitimi öğretmen adayları için zorunlu dersler arasına girmiştir. Bu sayede Milli Eğitim müfredatları ve öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri programları arasındaki uyumsuzluk giderilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin değer eğitimi konusundaki eksikliklerinin giderilmesi sadece müfredatlar ve derslerle sınırlı olmamalıdır. Okulda değer öğretimiyle ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin alınması; okulun değer öğretimi için uygunluğu, sorun yaşanan değerlerin belirlenmesi, ihmal edilen değerlerin yeniden düzenlenmesi bakımından önemlidir (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013). Son yıllarda anne, baba, çocuk, öğrenci, öğretmen, çalışan gibi toplumun her kesimi okulda, iş yaşamında ve ailede çeşitli değer sorunlarını açıkça hissetmektedir. Bu sorunları çözümlenmenin yolu ise etkili ve kalıcı bir değer eğitimi sürecidir. Bu eğitimle bireyin çeşitli değerlerin farkına varması, benimsemesi, yeni değerler üretmesi ve bunları kendine rehber edinmesi sağlanmalıdır (Güneş, 2015).

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Öğretmenlerin değer öğretimi sürecinde kullandığı uygulamalar, değer öncelikleri, değer öğretiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri tespit edilerek alan yazındaki diğer araştırmalarla karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Ana Problem

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?

Alt Problemler

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer öğretiminde kullandığı sınıf içi ve dışı etkinlikler nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilere öğretmek istediği öncelikli değerler hangileridir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer öğretiminde yaşadığı sorunlar nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma bireylerin fikir ve deneyimlerinin derinlemesine incelenmesine olanak sağlayan bir yöntemdir. Bu çalışmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimi sürecine ilişkin tecrübe ve deneyimlerinden hareketle farklı değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple araştırma deseni olarak olgu bilim deseni seçilmiştir. Farkında olduğumuz ancak derinlemesine bilgi sahibi olmadığımız olgular konusunda ayrıntılı bilgi sahibi olmak için olgu bilim deseni kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmada, değer öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanılma nedenleri, değer öncelikleri, değer öğretiminde yaşanan sorunların kaynakları ve çözüm önerileri üzerine veri toplanmaya çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzincan ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Erzincan il merkezinde MEB’de ve özel okullarda görev yapan 46 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım gösteren öğretmenlerin 21’i kadın, 25’i erkektir. Mesleki kıdemler incelendiğinde 1-5 yıl

hizmeti olan 10, 6-10 yıl hizmeti olan 11, 11-15 yıl hizmeti olan 10 ve 16+ yıl hizmeti olan 15 öğretmenin olduğu görülmektedir. Mezun olunan okullara bakıldığında ağırlıklı olarak eğitim fakültesi (42) mezunlarının görevde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 41'i devlet okullarında, 5'i özel okullarda görev yapmaktadır. Örneklem seçiminde ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler görüşme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma öncesinde oluşturulan görüşme formu pilot 5 uygulama gerçekleştirilerek kontrol edilmiştir. Katılımcılardan alınan yanıtlar ve yapılan gözlemler neticesinde görüşme formundaki hatalar ve eksiklikler düzeltilmiştir. Görüşmede kullanılan form yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Görüşme formu kullanılmasıdaki amaç 46 farklı kişiden benzer konuda görüş alınmasıdır. Bu durum sistematik bilgi elde etmek açısından önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşmeler öğretmenlerin görev yaptığı okullarda eğitim-öğretim gününün bitmesinden sonra gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Her bir görüşme öğretmenlerin verdiği randevu saati esasına göre gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde verilerin bazıları ses kayıt cihazı ile (izin veren öğretmenler) bazıları ise yazılı olarak (ses kayıt cihazına izin vermeyen öğretmenler) alınmıştır. Veriler görüşmeler bittikten sonra yazılı hâle getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimi hakkındaki görüşlerinin alındığı bu araştırmadan elde edilen veriler, betimsel ve içerik analizi tekniklerinden faydalanılarak çözümlenmiştir. Bilindiği üzere içerik analizlerinde temel amaç ulaşılan verileri açıklayacak kavram ve ilişkileri ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çözümleme aşamasında öncelikli olarak birbiriyle ilişkili olan veriler belli başlı temalar altında toplanmaktadır (Patton, 1990). Betimsel analiz ise elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi, sıralanması veya gruplanması işlemine dayalıdır. Bu çalışmada, öğretmenlerin değer eğitimi sürecinde kullandığı uygulamalar ve değer öncelikleri betimsel analiz yoluyla bulguya dönüştürülmüştür. Öğretmenlerin değer eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri ise içerik analizi yoluyla bulgulara dönüştürülmüştür. Verilerin analizi sürecinde farklı iki uzman kişiden yardım alınmıştır. Bu süreçte üç farklı veri kodlaması yapılmış, benzer ve farklı kodlar uzmanların beraber katıldığı bir toplantıda ikinci kez incelenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada geçerlik ve güvenirlilik için aşağıda belirtilen iş basamakları kullanılmıştır;

1. Araştırmacının araştırma sürecinde yaşadığı her şey yöntem kısmında detaylı bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır.
2. Toplanan veriler 3 uzman tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve benzerlik oranları dikkate alınmıştır.
3. Elde edilen bulgular, benzer konuda yapılmış çalışmalardaki bulgu ve sonuçlarla kıyaslanmaya çalışılmıştır.
4. Araştırmacı, veri toplama sürecinde yönlendirici veya yanlı davranışlarda bulunmaktan kaçınmıştır.
5. Görüşmeler esnasında araştırmayla ilgili öğretmenlerin merak ettiği konularda sorular cevaplanmaya çalışılmıştır.
6. Elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar üzerinden genelleme yapılmamıştır. Bulgular araştırma örneklemini ile sınırlıdır. Ancak benzer konulu çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırma, tartışma ve öneride bulunma yolu tercih edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Sosyal bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde verilere yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer öğretiminde kullandığı yöntemler, değer öncelikleri, değer öğretiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri bulgular başlığı altında sunulmaya çalışılmıştır.

Tablo 1: Sınıfta ve Sınıf Dışında Değer Öğretimi İçin Kullanılan Etkinlikler

Değer Öğretiminde Yapılan Etkinlikler	N	Etkinlik Kullanma Nedenleri
Telkin-Sözlü Nasihat	21	Basit olması-Yöntem Bilinmemesi
Okul Panosu Çalışmaları	20	Prosedür-Görsel
Drama Tiyatro Çalışmaları	14	Eğlenceli-Öğrenci Merkezli
Eğitsel Gezi(Müze-İşyeri)	8	Kalıcı-Eğlenceli-Merak Edilen
Örnek Olay İncelemeleri	6	Ulaşılabilir-Yaşanmış-Yaşanması Olası
Güncel Olaylar	5	Ulaşılabilir
Empatik Düşünme Çalışmaları	5	İşbirliği-Birlikte Yaşama
Video filmler	5	Dikkat Çekici-Kalıcı
Özel Etkinlikler (Doğrudan değere yönelik)	4	Mülakat-Röportaj-Katılım Çalışmaları
Farkındalık Yaratma Çalışmaları	2	Eleştirel Düşünme
Model Olma	2	Sosyal Öğrenme
Araştırma	1	Öğrenci Merkezli
Kulüp Etkinlikleri	1	İlgi-Yetenek-Tercih
Öğrenci Dosyaları Oluşturma	1	Öğrenci Kendini Takip Ediyor
Proje Etkinlikleri	1	Öğrenci Merkezli
Ödüllendirme	1	Motivasyon
Etkinlik Yaptırmıyorum	1	Zaman Yeterli Değil

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer öğretimi konusunda okulda ve sınıfta gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin cevapları çeşitlilik göstermekle birlikte dağılımın homojen olmadığı görülmektedir. Ağırlıklı olarak; telkin-sözlü nasihat, okul panosu hazırlama ve drama-tiyatro çalışmalarının yapıldığı belirtilmiştir. Öğretmenlerin değer öğretimi için kısmen kullandığı diğer etkinliklere bakıldığında; eğitsel geziler (müze, işyeri), video filmler, örnek olaylar, empatik düşünme çalışmaları ve güncel olayların kullanıldığı görülmektedir. Öğretmenlerin çok azının tercih ettiği değer öğretim etkinliklerinin ise; pekiştirici, proje etkinlikleri, farkındalık yaratma çalışmaları, özel etkinlikler, kulüp etkinlikleri, model olma, öğrenci dosyası hazırlama ve araştırma yaptırma olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerden birinin ise değer öğretimi için etkinlik yaptırmadığı görülmektedir. Telkin yönteminin değer öğretiminde hala en fazla kullanılan yöntem olduğu görülmektedir. Literatürde çok fazla kullanılması tavsiye edilmeyen bu yöntemin hala kullanılması ise bir tartışma konusu niteliğindedir. Öğrencilerin değer tercihlerine dayalı öğretim etkinliklerinin ise istenilen sıklıkla kullanılmadığı görülmektedir. Farkındalık yaratma, ahlaki akıl yürütme, empatik düşünme, örnek olay incelemeleri gibi etkinliklerin değer öğretiminde daha fazla kullanılması beklenmektedir. Öğretmenlerin; telkin yöntemi, okul panosu hazırlama ve drama-tiyatro etkinliklerini kullanma nedenlerine ilişkin açıklamaları da düşündürücüdür. Uygulamanın basit olması, farklı yöntemlerin bilinmemesi, prosedür ve görsel bir takım ihtiyaçların karşılanması bu cevaplardan bazılarıdır.

Tablo 2: Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencilere Öncelikli Öğretmek İstedikleri Değerler

Sıra No	İlk Değer	İkinci Değer	Üçüncü Değer	On Altıncı Değer	On Yedinci Değer	On Sekizinci Değer
1	Vatanseverlik 13	Dürüstlük 8	Adalet (9)	Bilimsellik (8)	Tasarruf (9)	Estetik (29)
2	Adalet 11	Bağımsızlık 7	Dürüstlük (5)	Tasarruf(6)	Estetik (8)	Tasarruf (10)
3	Sevgi 8	Eşitlik 6	Sevgi (4) Saygı (4)	Yardımsızlık(4) Aile birliği (4) Barış (4)	Çalışkanlık(6) Bilimsellik (6)	Bilimsellik(3) Yardımsızlık(3)
4	Dürüstlük 6	Saygı 5	Eşitlik(3) Dayanışma(3) Yardımsızlık(3)	Çalışkanlık (3) Estetik (3) Özgürlük (3)	Barış (3) Aile Birliği (3)	Çalışkanlık (1)
5	Saygı 4	Sevgi 4 Adalet 4	Bağımsızlık(2) Barış(2)	Sorumluluk(2)	Bağımsızlık(2) Özgürlük (2)	

Tablo 2’de Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere öncelikle hangi değerleri öğretmek istediklerine ilişkin ifadeleri yer almaktadır. Araştırmaya katılan 46 sosyal bilgiler öğretmenin ilk tercihlerindeki sıralama Vatanseverlik (11), Adalet (11), Sevgi (8), Dürüstlük (6) ve Saygı (4) olarak belirlenmiştir. İkinci sırada; Dürüstlük (8), Bağımsızlık (7), Eşitlik (6), Saygı (5), Sevgi (4) ve Adalet (4) yer almaktadır. Üçüncü sırada ise; Adalet (9), Dürüstlük (5), Sevgi-Saygı (4), Eşitlik-Dayanışma-Yardımsızlık (3) ve Bağımsızlık-Barış (2) değerleri yer

almıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öncelikli değer tercihleri diyebileceğimiz bu sıralama ilk üç tercih ortalaması en yüksek olan değerler ise; Adalet (24), Dürüstlük (19) ve Sevgi (16) olarak belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sıralamada sonraya bıraktıkları son 3 değerlere bakıldığında 16 tercihlerinde; Bilimsellik (8), Tasarruf (6), Yardımseverlik-Aile Birliğine Önem Verme-Barış (4), Çalışkanlık-Estetik-Özgürlük (3) ve Sorumluluk (2) değerleri yer almaktadır. 17. Tercihler incelendiğinde; Tasarruf (9), Estetik (8), Çalışkanlık-Bilimsellik (6), Barış-Aile Birliğine Önem Verme (3) ve Bağımsızlık-Özgürlük (2) değerleri bulunmaktadır. Son sırada ise Estetik (29), Tasarruf (10), Bilimsellik-Yardımseverlik (3) ve Çalışkanlık değerleri yer almaktadır. Son üç tercihin, ortalaması en yüksek değerlerine bakıldığında ise; Estetik (40), Tasarruf (25) ve Bilimsellik (17) olarak belirlenmiştir.

Tablo 3: Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Değer Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kategori	Kodlar
Aile	Aile İçi Sorunlar	Boşanma-Şiddet-Ekonomik Durum-Çocuklara Vakit Ayırmama
	Eğitime Olan İlgisizlik	Eğitim Sistemine Olan Güvensizlik
	Aile Değer Aşlamıyor	Önemsiz Görme-Değersizleştirme
Müfredat	Değer Eğitimiyle İlgisiz	Sadece Adı Var-İçerik ve Etkinlik Yok
	Ders Süreleri Yetersiz	Konu, Beceri ve Değerler Geniş
	Değer Eğitimine Yönelik Kaynak Yetersizliği	Ders Kitapları Dışında Kaynak Yok
Çevre (Toplum)	Olumsuz Akran Grupları	Sokak-Mahalle Arkadaşları
	Cinsiyet Ayrımı	Toplumsal Cinsiyet
	Kuşak Çatışması	Dünyadaki Hızlı Değişim
	Kültürel ve Ahlaki Yozlaşma	Geleneksel ve Milli Duygu Zayıflığı
	Kentleşme	Sosyalleşme Yok
Öğrenciler	Okulu Önemsiz Görme	Okuldan Beklenti Yok
	Saygı ve Sevgi Yok	Aileyi ve Toplumu Taklit Ediyorlar
	Bencil-Benmerkezci	Aile Aşılıyor ve Pekiştiriyor
Medya	Televizyon	İzleme Süreleri Çok fazla
	Cep Telefonu ve İnternet	Dersler İçin En Büyük Engel
Öğretmen	Hizmetiçi Eğitim Yetersizliği	Kendimizi Geliştiremiyoruz
Ekonomi	Okulların Bütçe Sorunu	İmkânlar Kısıtlı

Tablo 3'te değer öğretiminde yaşanan sorunlar sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Öğretmenler, değer öğretimini olumsuz etkileyen ilk unsurun *aile* olduğunu dile getirmişlerdir. Farklı türdeki ailevi sorunların çocuklara yansımaları, ailelerin eğitime olan ilgisizliği, değerlere yönelik ilgisizlik ve aile kavramının yozlaşması değer öğretimi için aileden kaynaklı sorunlar içerisinde gösterilmiştir. Öğretmenler; ailelerin eğitime olan inançsızlıklarını öğrencilere de yansıttıkları görüşündeler, bu konuda ailelerini model alan çocuklar okulun amaç ve işlevlerini de hiçe saymaya başlamaktadırlar. Veli toplantılarına katılmayan ailelerin, okula yılda bir kez zorla gelen ailelerin, eğitim ve çocuk gelişimi haricindeki her konuda okula bir savaşçı gibi gelen ailelerin değer eğitimini güçleştirdiği düşünülmektedir. Öğretmenler, belirli değerleri aileden almış çocukları beklerken, ailenin bu

sorumluluğunu yerine getirmediğini belirtmişlerdir. Ailelerin çocuklarına vakit ayırmadığını belirten öğretmenler, bu durumun çocukları duyuşsal açıdan oldukça kötü etkilediğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin değer öğretimi konusunda sorun olarak belirttikleri bir diğer konu ise müfredat olmuştur. Öğretmenler müfredatin değerler konusunda yeterli etkinlik ve açıklamalara yer vermediğini belirtilmişlerdir. Bunun yanı sıra mevcut ders konularının öğretimi için 3 saatlik *ders süresinin yeterli olmadığı*, değer öğretiminin daha etkili olması için Sosyal bilgiler dersi için haftalık ders saatlerinin artırılması gerektiği görüşünün ağır bastığı görülmektedir. *Ders kitaplarının* değer öğretimi için yetersiz olduğu, kitaplarda değerlerle ilgili okuma ve etkinlik içeriğinin eksik kaldığı belirtilmiştir.

Öğretmenlerin değer öğretimi için sorun olarak belirttiği bir diğer başlık ise çevre (toplum) olmuştur. Öğretmenler, çocukların birbirinden çok etkilendiğini dile getirmektedir. Ancak bu etkilene özellikle olumsuz şekilde kendini göstermektedir. Okulda veya okul dışında farklı *akran grupları* olan çocukların şiddet, madde bağımlılığı, argo, saygısızlık ve okula ilgisizlik gibi problemleri mevcuttur. Bu olumsuz öğrenmelerin genelde akran gruplarından kaynaklandığını dile getiren öğretmenler, değer öğretimi konusunda çocukların çevre ve okulla çatışma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Türk toplumunda kız-erkek çocuk sahibi olma konusundaki bir takım batıl inançlar da değer öğretimini olumsuz etkilemektedir. Bu batıl inançların çocuklar arasındaki ilişkilere, günlük hayata ve doğal olarak okulda değer öğretimine yansması muhtemeldir. Öğretmenler bu durumu doğrudan *cinsiyet ayrımı* olarak nitelmişlerdir. Çevre etkilerinden bir diğeri ise *kuşak çatışmasıdır*. Dünya çok hızlı bir şekilde değişmektedir. Çocuklar bu değişime ayak uydururken, yetişkinler bu konuda bir takım sorunlar yaşayabilmektedirler. Çocuklar ve yetişkinler arasındaki zamana uyum sağlama problemi doğal olarak iletişim bozukluğuna hatta birbirini anlamamaya kadar varmaktadır. Bu durum toplumun kültürel birikiminin neticesi olan değerlerin öğretilmesinde sorunlara yol açmaktadır. Toplumsal yaşam kültürel ve ahlaki davranışların yönlendirmesiyle devam eder. *Kültürel ve ahlaki anlamda yaşanan yozlaşma* ve zayıflık ise toplumsal değerleri değersiz bir hale getirir. Öğretmenler değerlerin sadece okul sıralarında ve ders kitapların yer alan bir konuya dönüştüğü konusunda hemfikir görünmektedirler. Tüm bunların üzerine insani değerleri ve duyguları zayıflatan, iletişimi, yardımseverliği, güveni zedelediği düşünülen *kentleşme* kavramı da eklenince okulda değer öğretmek öğretmenler için ciddi anlamda zor bir iş haline gelmektedir.

Değer öğretiminde yaşanan sorunlara yönelik bir diğer başlık ise öğrencileridir. Öğretmenler, *öğrencilerin okulu önemsemediğini, sevgi ve saygı kavramlarını* yitirdiklerini ve *bencil (benmerkezci)*, büyüdüklerini dile getirmektedirler. Okuldan beklentinin olmaması veya

düşük olması, öğrenci için motivasyon kaybına neden olmaktadır. Bu süreçte aileden veya toplumdaki destek alamayan öğretmen çocukların problemlerine çözüm üretememektedir. Öğrencilerin çevrelerine, öğretmenlerine, hatta kendilerine bile sevgi ve saygılarının azaldığını dile getiren öğretmenler değer öğretiminde ciddi anlamda zorlandıklarını belirtmektedirler. Bu sorunlarla mücadele ederken aileden destek bekleyen öğretmenler, aksine ailelerin öğrencilerin benmerkezci davranışlarını desteklediklerini dile getirmektedirler.

Değer öğretiminde yaşanan önemli bir sorunun ise medyadan kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmenler özellikle son 15-20 yıllık sürede televizyon ve internet kullanımındaki artış ve yayın politikalarındaki anlayışın çocukları çok etkilediğini belirtmişlerdir. *Televizyon dizilerinde* şiddet, cinsellik, argo ve madde bağımlılığı gibi davranışların sık yer almasının çocukları olumsuz etkilediği belirtilmektedir. *İnternet ve cep telefonunun* çocukları hayattan kopardığını, düşünme becerilerini yok ettiği, hareketsiz bıraktığını belirtmişlerdir.

Bunlara ek olarak okullardaki *bütçe yetersizliğinin* değer eğitimi konusunda istenilen etkinlikleri yapmayı engellendiğini ve öğretmenlerin de değer eğitimi konusunda belirli aralıklarla *hizmet içi eğitim* almaları gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 4. Sosyal bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri

Temalar	Kategoriler
Aile	Velilere Değer Eğitimi Programları Okul-Aile İşbirliği Çalışmaları Sistemli Hale Getirilmeli Toplum-Aile ve Okul Arasındaki Beklentiler Dengelenmeli
Müfredat	Ders Kitapları Değer Öğretimi Açısından Zenginleştirilmeli Sosyal bilgiler Dersi Haftalık Ders Saati Süresi Arttırılmalı Tüm Derslerde Değer Öğretimi İçeriklerine Yer Verilmeli
Medya	Zararlı Yayın İçerikleri Konusunda Kontroller Artmalı Değer Eğitimi İçerikli Kamu Spotları Oluşturulmalı Cep Telefonu Kullanımı Okullarda Yasaklanmalı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, değer eğitiminde karşılaşılan sorunlardan bazıları için çözüm önerileri şu şekilde ifade edilmiştir. Ailelerin de değer eğitimi konusunda ulusal anlamda bilgilendirilmesi ve hatta eğitimler düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Okul- aile işbirliği çalışmaları daha sistematik ve yaptırımları olacak şekilde düzenlenmelidir. Öğretmenlere göre okuldaki eğitimin başarısı toplum, aile ve okul arasındaki beklentilerin ortak veya dengeli olmasıyla gerçekleşebilir.

Ders kitapları değer öğretimi konusunda zenginleştirilmeli ve öğretmenin bu konudaki seçenekleri çoğaltılmalıdır. Sosyal bilgiler dersi için belirlenen ders saati süreleri acilen arttırılmalıdır. Değer öğretimi tüm ders müfredatlarında değinilen bir konu haline getirilmelidir.

Öğretmenlerin medya konusunda özellikle velilerin bilinçlendirilmesi ve çocuklar için olumsuz örnek oluşturacak yayınların kontrol altına alınması (yayın saatleri, içeriklerin daha dikkatli oluşturulması) gerektiğini belirtmektedirler. Değer eğitimiyle ilgili olarak kamu spotu uygulamalarının fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Son yıllarda kullanımı artan cep telefonunun okullarda kullanımının yasaklanması ve bu konuda velilere önemli sorumluluklar düştüğü de belirtilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Birinci alt probleme ilişkin tartışma ve sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer öğretimine yönelik sınıf içi ve dışı kullandıkları yöntemlerin ağırlıklı olarak geleneksel ve öğretmen merkezli (telkin-nasihat, okul ve sınıf panosu hazırlama) olduğu görülmektedir. Öğretmen merkezli değer öğretim uygulamalarının sıklıkla kullanıldığına ilişkin, Akbaş (2009), Can Aran ve Demirel (2013), Yaşar ve Çengelci (2012) tarafından yapılan araştırmalarda da bulgulara rastlanmıştır. Öğretmenlerin değer öğretiminde geleneksel yöntemleri kullanmalarındaki en önemli sebeplerin ise uygulanabilirliğinin basit olması ve öğrenci merkezli değer öğretim uygulamalarının bilinmemesidir. Öğrenci merkezli değer öğretim uygulamalarını bilmemek öğretmenleri geleneksel yöntemlere mi yönlendirmektedir? Bulgular incelendiğinde sorunun cevabının evet olduğunu düşünebiliriz. Ancak öğrenci merkezli değer öğretim uygulamalarını kullanan öğretmenlerin de olması bazı öğretmenlerin basit yolu seçmesinin farklı sebepleri olabileceğini göstermektedir. En makul sebep öğretmenlerin kendilerini güncel değer öğretimi uygulamaları konusunda geliştirmemeleridir. Bu konudaki en büyük problemin hizmet öncesi eğitim programları (öğretmen yetiştirme programları) konusunda yaşandığını da söyleyebiliriz. Sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme programı incelendiğinde 2018 yılına kadar değer öğretimine yönelik doğrudan ve zorunlu bir dersin programda yer almadığı görülmektedir. 2018 yılındaki değişiklikle “Eğitimde Ahlak ve Etik, Karakter ve Değer Eğitimi” dersleri Sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme programında yer almıştır (YÖK, 2018). Bu derslerin değer öğretimi konusunda yaşanan sorunları gidermesi beklenmektedir. Ancak mevcut durumda sistemde görev yapan öğretmenlerin değer eğitimi konusundaki yeterliklerini arttıracak çözümler üretilmelidir. Değer öğretiminde geleneksel yöntemlerin kullanılmaması gerektiği belirtilmektedir (Raths, Harmin & Simon, 1966; Simon, Howe & Kirschenbaum, 1978). Kendi değer tercihlerini oluşturamayan öğrenci; ebeveyn ve öğretmenin dayattığı değerler arasında sıkışıp kalacaktır. Dolayısıyla hayatında önemli kararları kendisinin almasını beklediğimiz birey, ya hata yapacak ya da başkasının kararlarına göre hayatını devam ettirecektir.

Bulgular incelendiğinde öğrenci merkezli değer öğretim uygulamaları kullanan öğretmenlerin de olduğu görülmektedir. Öğrenci ilgi, ihtiyaç ve gelişimlerini temele alan uygulamalar (örnek olay, eleştirel düşünme, empatik düşünme, geziler, araştırma, farkındalık çalışmaları) öğrencilerin kendi değer kalıplarını oluşturmaları açısından olumlu bir durumdur. Ayrıca öğretmenlerin kullandığı öğrenci merkezli değer öğretim teknikleri incelendiğinde bunların ölçme ve değerlendirme amacıyla da kullanılabilceği görülmektedir. Değer öğretimindeki en büyük sorunlardan biri de öğrenmenin tam olarak ölçülememesidir. Öğretmenler açısından bu işi zor hale getiren unsur zamanın yeterli olmamasıdır (Lewis, 2003). Bu sebeple öğrenci merkezli uygulamalar hem öğretim hem değerlendirme yapma fırsatı vermesi açısından da önemlidir. Daha az sayıda öğretmenin kullandığı öğrenci merkezli değer öğretim uygulamalarının bütün öğretmenler tarafından kullanılmasını sağlayacak çalışmalar yürütülmelidir. “Değerler Eğitimi Mentoru Yetiştirme Bağlamında Sakarya Hareketi” uygulaması, yapılması planlanan çalışmalara örnek gösterilebilir. Bu konuda akademisyen ve öğretmen işbirliğinin sürdürülebilir hale getirilmesi ilk adım olabilir. Nitekim birçok araştırma önerisi eğitici eğitimi üzerine yoğunlaşmaktadır (Genç, Tutkun ve Çoruk, 2015;Yazar, Özekinci ve Lala, 2017).

İkinci alt probleme ilişkin tartışma ve sonuçlar

Araştırmada veri elde edilen alt problemlerden bir diğeri ise; öğretmenlerin değer öncelikleridir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretilmesi konusunda ilk üç sıraya koyduğu değerler; Adalet, Dürüstlük ve Sevgi, son üç sırada kalan değerler ise; Estetik, Tasarruf ve Bilimsellik olmuştur. Ünal’ın (2011) yapmış olduğu çalışmada Sevgi ve Dürüstlük değerleri öğretmenlerin en çok öğretmek istedikleri değerler arasında yer almıştır. Yıldırım, Becerikli ve Demirel (2017) tarafından yapılan çalışmada; öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine dayalı olarak gerçekleşen araştırmada sevgi, dürüstlük değerleri en çok öğretildiği düşünülen değerler arasında yer almıştır. Tay, Durmaz ve Şanal (2013) tarafında yapılan araştırmada sevgi değeri, Sosyal bilgiler dersinde öğretilmesi gereken değerler arasında en fazla tercih edilen değer olmuştur. Yine Taşdan (2010) tarafında yapılan araştırmada adalet ve dürüstlük değerlerinin en fazla tercih edilen 5 değer arasında olduğu görülmüştür. Yabancı literatür incelendiğinde Whitney (1986) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler dürüstlük, saygı ve sorumluluk değerlerini öncelik açısından ilk sıraya koymuşlardır. İlginç olan sorumluluk değerinin birçok çalışmada (Bulach, 2002; Josephson, 2002; Damon, 2002) ilk sıralarda yer almasına rağmen bu araştırmada ilk 5 sırada ifade edilmemiş olmasıdır. Araştırma bulgularıyla benzerlik gösteren bu çalışmalarda estetik ve tasarruf değerlerinin tercihen sonlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında akıllara gelen ilk soru neden adalet, dürüstlük, sevgi ve saygı değerleri

en fazla öğretilmek istenen değerler arasında yer alıyor? Bu değerlerin birçok toplumsal davranışta ve diğer bazı değerleri içselleştirmede temel teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Öğretmenini sevmeyen bir öğrencinin bilimsellik değerine bakışı, dürüst olmayan birinin adil olma, eşitlik, saygı değerlerine yönelik algısı tartışılabilir. Değerler arasında bir amaç ve araç ilişkisi olduğunu zaten biliyoruz bazı değerlere ulaşmak için başka değerleri kullanmak gerekir. Aslında yaşamsal değerlere ulaşmak için öncelikli olarak ahlaki değerleri içselleştirmek gerekir. Bu öneri, Rokeach (1973) tarafından ortaya konan amaç-araç değerler sınıflamasında ifade edilmiştir (Akt: Yel ve Aladağ, 2015).

Estetik değerinin değer öğretimi sürecinde ötelenmesi öğrencilerin bu değere karşı farklı öğrenme stilleri geliştirmelerine sebep olmaktadır. Öğrencilerin estetik değer algılarının medya unsurları tarafından şekillendiği ve sorunlu bir estetik algısı geliştirdikleri görülmektedir. Estetik değeri algısı, öğrenciler tarafından ağırlıklı olarak vücutta gerçekleştirilen fiziki operasyon olarak resmedilmiştir (Kılcan ve Akbaba, 2014). Estetik kavramı, değer öğretiminin hem bir parçası hem de değer felsefesinin önemli bir tamamlayıcısıdır. Estetik, insanın hem görsel hem ruhsal yönden iyi oluş halini yansıtmalıdır. Bu bağlamda okullarda sürdürülen değer eğitimi sürecinde estetik değeri başta olmak üzere tüm temel değerlerin öğretimine aynı ciddiyetle yaklaşılması gerekmektedir.

Üçüncü alt probleme ilişkin tartışma ve sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde değer öğretiminin sadece öğretim faaliyetleriyle başarıya ulaşacak bir süreç olmadığı açıkça görülmektedir. Bu süreçte, okul öncesi ilk sorumluluk ve okul hayatında sürekli destek aile üyelerinin en önemli görevlerindedir. Çocukların gelişimlerinin bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve diğer unsurlardan etkilendiğini bilmek sadece öğretmenin değil toplumun tamamının görevi olmalıdır. Ailelerin; “*çocuğum matematik ve fen öğrensin değer ne önemi var ne işine yarayacak*” gibi bir algıya sahip olması değer öğretiminde yaşanan en büyük sorundur. Bu düşünceye bağlı olarak ailede başlaması gereken değer öğretimi sürecinin yaşanmaması ve üstüne okulda yapılan değer öğretimi sürecinin aileler tarafından desteklenmemesi büyük bir problemdir. Ailelerin bu düşüncelerinin sebebi değer öğretimi konusunda devlet politikalarının yetersiz veya topluma yansıtılmamış olmasından kaynaklanabilir. 21 yüzyılda ülkelerin en büyük gündem maddesi şüphesiz ekonomi ve paradır. Bu bağlamda gerek televizyon programlarında gerek siyasal tartışmalarda sürekli ekonomi ve para konularının tartışılması insanların para konusundaki farkındalıklarını ön planda tutmaktadır. Günlük hayatın ve sohbetlerin en önemli konusu olan bu tartışmalar insanları, çocuklarının geleceği konusunda sürekli tedirgin etmekte ve değer

konusu insanların çoğu zaman aklına dahi gelmemektedir. Ailelerin değer öğretimi konusunda okul toplantılarına katılımının düşük olması, insani ve ahlaki değerleri ötelemeleri, aile içi sorunların çocukları doğrudan etkilemesi ve son zamanlarda çokça tartışılan eğitim sistemine olan güvensizlikleri öğretmenlerin yakındığı konu başlıklarıdır. Aile kavramı, sağlıklı ve mutlu toplum oluşturabilmenin anahtarıdır. Aile yapısındaki bozulma ve gevşemelerin faturası, çağdaş toplum yapısının bozulmasıdır. Bu sebeple, değer öğretimi dahil olmak üzere farklı sıkıntıların yaşanmasına neden olan aile yapısının bozulması sorunu toplumbilimciler ve devlet organların tarafından ele alınmalıdır. Aile, yasal ve sosyal anlamda desteklenmelidir (Aslan, 2002). Ailelerin değer eğitiminde bir sorun kaynağı teşkil etmesi sadece bu araştırmaya özgü bir sonuç değildir. Ergin ve Karataş (2014), Yiğittir (2010), Balcı ve Yanpar Yelken (2013) tarafından yapılan araştırmalarda da aileden kaynaklı değer eğitimi sorunları yaşandığı belirtilmiştir.

Değer öğretiminde yaşanan bir diğer sorun ise müfredatlardır. Sosyal bilgiler öğretmenleri, Sosyal bilgiler dersi müfredatında değer öğretimine ilişkin eksiklikler olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler dersi için tanımlanan haftalık ders saati sürelerinin çok yetersiz olduğu gerçeği ilk problemdir. Belirlenen sürelerin ders kapsamındaki konuların, becerilerin ve değerlerin öğretilmesi için yeterli olmadığı belirtilmiştir. Sosyal bilgiler dersinin içerik ve işleniş bakımından diğer derslerden farklı yönleri bulunmaktadır. Farklı sosyal bilim disiplinlerinden faydalanarak oluşturulan müfredat birçok farklı öğretim yönteminin kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Ciddi bir kavramsal zenginliğe sahip olması da Sosyal bilgiler dersi için zamanı önemli bir konu haline getirmiştir. Değer öğretiminin diğer ders müfredatlarında da ele alınması bu soruna bakış açımızı biraz değiştirebilir ama öğretmenlerin görüşlerini dikkate almak fayda sağlayabilir. Diğer yandan ders kitaplarında ve müfredatta değerlere özgü açıklamaların ve etkinlik örneklerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler özellikle değer öğretimine yönelik uygulama örneklerinin olmaması ve değer öğretim yöntemlerini bilmemekten yakınmaktadırlar. Belki de bu sebeple, öğretmenler telkin yöntemini sürekli kullanmaktadırlar. Değer öğretimiyle ilgili hizmet öncesi eğitimde de doğrudan bir dersin olmadığı gerçeği öğretmenlerin bu sorunlarının kökenine işaret etmektedir. 2018 yılında yapılan değişikliklerle öğretmen yetiştirme programlarında değer eğitimi ve karakter eğitimi zorunlu dersler arasında yerini almıştır. Milli Eğitim Bakanlığının görev yapan öğretmenler için değer öğretimine yönelik atölye çalışmalarını seminer programlarına alması önerilmektedir

Çevresel etmenler, öğretmenlere göre değer öğretiminde diğer bir sorundur. Öğretmenler bu sorunları; olumsuz akran grupları, kuşak çatışmaları, kentleşme, cinsiyet ayrımı ve kültürel-ahlaki yozlaşma başlıklarıyla açıklamışlardır. Öğretmenler, öğrencilerin olumsuz çevresel durumlar tarafından kuşatma altında olduğunu belirtmişlerdir. Olumsuz akran grupları,

genellikle sokak-mahalle arkadaşları olarak tabir edilmektedir. İlkokul ve ortaokul yaş grubundaki çocukların arkadaşlarını taklit etme ve kendilerini kabul ettirme gibi çabaları bilinmektedir. Kendilerini ispat etmek isteyen çocuklar akran gruplarından olumsuz öğrenmeler edinmektedir. Bu sayede öğrenciler okuldaki öğrenmelere karşı ciddi bir direnç oluşturmaktadırlar.

Dünyanın hızlı değişimi kuşaklar arasındaki anlaşmazlıkları da beraberinde getirmiştir. Anne baba ve çocuklar arasında dahi anlaşmazlıkların yaşandığı bu dönemde, ailenin değer eğitimi konusunda çabalarını yoğunlaştırması gerekmektedir. Diğer bir çevresel etmen cinsiyet ayrımıdır. Her toplumda erkek ve kadının tanımı yapan güçlü toplumsal davranışlar bulunmaktadır. Toplumsal olarak kadın; şefkatli, nazik, sıcak, bakıp büyüten, esnek ve yumuşak olarak tanımlanır. Erkek; iddiacı, risk alan, girişken, üretken ve kendine güvenen olarak tanımlanır. Ancak 21. yüzyıl kadına ve erkeğe tanımlanan görevlerin değişiklik gösterdiği bir zaman dilimidir. Kadınların iş ve çalışma dünyasına katılımı, mücadeleleri ve başarıları kalıplaşmış bazı davranışları değiştirmeye zorlamaktadır (Gümüsoğlu, 2014). Doğal olarak bu durum cinsiyetler arasında bir çatışma yaşanmasına neden olmaktadır. Bu çatışmaların çocuklara yansması cinsiyet ayrımı probleminin daha da büyümesine neden olmaktadır. Geçiş süreci olarak adlandırılabilir bu dönemde öğretmenler değer eğitimi konusunda çocukların oldukça dirençli olduğunu belirtmektedir. Kentleşme ve kültürel-ahlaki yozlaşma değer öğretimini hem gerekli kılan hem de zorlaştıran diğer unsurlardır. Kalabalık şehirler, insanları doğal yaşamdan ve samimiyetten uzaklaştırmıştır. Büyük bir kalabalığın içinde ciddi sosyal ve kültürel problemlerin yaşanması, toplumsal ve bireysel değerlerin okullarda öğretilmesini hem zorunlu kılmakta hem de öğrenilmesinde ciddi bir direnç unsuru oluşturmaktadır. Çocuklar böyle bir ortamda; dil problemleri, tehdit diliyle yaşama, çevreye yabancılaşma, düşmanca duygular besleme, rol karmaşası ve kültürel sorunlar yaşayabilmektedir (Aker, 2006; Aker ve ark. 2002; Ildırar, 2004; Yıldız, 2007). Çelik ve Gür (2009) Türkiye’de doğu-batı, kır-kent ve kız-erkek gibi konularda hala erişim ve eğitim sorunlarının olduğunu belirtmişlerdir. Özelde değer öğretiminde genelde ise eğitimde yaşanan sorunlara yönelik ne yapılması gerektiğine ilişkin sorulara cevaben; devletin, yerel yönetimlerin, okulların ve ailelerin birlikte ve uyumlu çalışması gerekliliği söylenebilir.

Üçüncü alt problem altında değerlendirilen bir diğer başlık öğrencilerdir. Öğrencilerin okuldan beklentileri ve okulun amaç ve hedeflerine olan inançları öğretmenlere göre sarsılmış durumdadır. Okuldan beklentisi olmayan öğrencilerin; kişisel, sosyal ve kurumsal insani ilişkilerdeki saygı ve sevgileri de eksilmektedir. Öğrencilerin; öğretmene, arkadaşlarına ve çevrelerine karşı saygı ve sevgilerinin eksilmesi ilişkilerin de olumsuz yönde gelişmesine neden

olmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin bireysel ve toplumsal değerleri önemsemesi zorlaşmaktadır. Ailenin de öğrenciyi biricik görmesi ve bencil davranışlarını desteklemesi ya da görmezden gelmesi, öğretmeni okulda oldukça zor durumda bırakmaktadır. Oysaki okulda verilen değer eğitimi; çocukların duygularını düzenlemesi, sosyal güven, okula yönelik ilgi, sosyal, bilişsel gelişimlerini ve öz denetimlerini geliştirmeleri açısından faydalıdır (Ergün, 2013; Samur, 2011). Ancak birey için değerler edinmek ve geliştirmek kişisel yaşantıların çok ötesinde bir durumdur (Revell, 2002). Aile, medya ve akran grupları değer öğretiminde temel teşkil ederken okul ciddi bir tekrarlayıcı ve düzenleyici konumundadır. Birey, çevreden gereken desteği aldığı anda okulun değer öğretimi konusunda olumlu etkiler gösterdiği söylenebilir (Park ve Peterson, 2006; Coombs-Richardson ve Homer, 2015).

21 yüzyılın veliler, öğretmenler ve öğrenciler açısından en tehlikeli unsurlarından birisi de televizyon, telefon ve internet kullanımının yaygınlaşmasıdır. Medyanın; çocukların bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve ahlaki gelişimleri üzerine olumsuz etkilerini ispatlayan sayısız araştırma yapılmıştır. Medyanın plansız ve amaçsız kullanımı konusunda şikâyetleri olan öğretmenler ailelerin bu konuda çok bilinçsiz olduğunu belirtmişlerdir. Okulun öğretim çıktılarını zayıflatan, öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını düşüren medya unsurları aynı zamanda bireysel ve toplumsal değerler üzerinde de tahribatlar oluşturmaktadır. Gerçeklik algısından yoksun, toplumsal ilkelerden arındırılmış ve egemen güçlerin hizmetinde olan medya değer temelli topluma en fazla zararı vermektedir (Karamustafaoğlu ve Amanat, 2017; Odabaşı, 2006). Çocukların medyadan uzak durması gibi bir fikrin akılcı olmayacağı kesindir. Ancak okul çağındaki çocukların medya kullanımları kontrol altında tutulmalı ve medya paylaşımları üzerine çocuklarla sürekli sohbetler edilmelidir. Çocuklar, medyanın sahte ve sanal paylaşımlarıyla yalnız bırakılmamalıdır. Tedavi süreci, çocukların medya paylaşımlarına akılcı ve eleştirel yaklaşmayı öğrenmesiyle başlayacaktır.

Öğretmenlerin kendileriyle ilgili değerlendirmelerinde ise değer öğretimi konusunda yetersiz olduklarını belirttikleri tespit edilmiştir. Özellikle güncel değer eğitimi yaklaşımlarını bilmediklerini ve seminer programlarında bu eksikliklere yönelik uygulamaların olmadığı belirtilmiştir. Öğretmenlerin ağırlıklı olarak telkin yöntemini kullanmış olması da bu durumu desteklemektedir. Oysaki öğretmenin başarısı öncelikli olarak kendini yetiştirmesiyle doğru orantılıdır.

Son olarak okulların maddi anlamdaki yetersizliklerinin değer eğitimi kapsamında yapılması planlanan etkinlikleri engellediği görülmektedir. Bu konuda atılacak ilk adım Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin artırılmasıdır. İkinci adım ise okul aile birliğinin yürüttüğü çalışmalarda değerler eğitimi konusunda adımların atılmasıdır.

Dördüncü alt probleme ilişkin tartışma ve sonuçlar

Son olarak Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitiminde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri incelenmiştir. Çözüm önerilerinin aile, müfredat ve medya başlıklarında toplandığı görülmektedir. Ailelerin değer eğitimine yönelik seminerlere alınması, okul aile işbirliği çalışmalarında değer eğitimi konularının gündeme alınması, eğitimden beklentilerin toplum-aile ve okul açısından ortak noktalarının belirlenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Seminerler kapsamında ailelere; çocuklarla kaliteli vakit geçirme ve onlara değerli olduklarını hissettirme çalışmalarının öneminden bahsedilmelidir. Öğretmenlere göre ailelerin çocuklarına vakit ayırma konusundaki yetersizliği çocukların gelişimini her yönüyle olumsuz etkilemektedir. Ailelerin okul-aile işbirliği çalışmalarına katılımını sürdürülebilir kılmak adına eğitimden beklentilerin aile, öğrenci, öğretmen ve toplum adına asgari müştereklerde birleştirilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin çözüm önerisi sunduğu diğer bir başlık ise müfredattır. Özellikle ders kitaplarında ciddi bir değer eğitimi düzenlemesi gerekmektedir. Örnek değer öğretim uygulamalarının bu konuda öğretmenleri çok rahatlatacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler ders saati sürelerinin artırılması gerekliliği özellikle vurgulanmıştır. Sürekli konuları yetiştirme telaşı içinde olan öğretmenler öğrencilerin ilgi, istek ve özelliklerine göre ders işlenebilmesi için ders süresinin mutlaka artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Nitekim sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu görüşünü destekleyen bir çalışma Ersoy ve Şahin (2012) tarafında yapılmıştır. Ersoy ve Şahin'in (2012) çalışmasına göre 6-7 sınıf Sosyal bilgiler ders kitaplarında telkin yöntemiyle değer öğretimine yer verilirken; analiz, açıklama, ikilem gibi değer öğretim uygulamalarına yer verilmemiştir. Oysaki dersin öğretim programında, değer öğretiminin değer analizi yöntemiyle yapılması özellikle vurgulanmıştır. Bu açıkça şu anlama gelmektedir; öğretim programı ve ders kitapları arasında uyumsuzluk var. Değer eğitimi konusundaki eksikliğin sadece sosyal bilgiler dersiyle çözülemeyeceği de belirtilmiştir. Diğer ders içeriklerinde de değer eğitimi konusuna yer verilmesi önerilmiştir.

Son çözüm önerisi ise medya başlığı altında gerçekleşmiştir. Çocukların televizyon izledikleri saatler tüm ülkelerde araştırmalara konu olmaktadır. Türkiye'de çocuklar okuldan sonra ve akşam saatlerinde ciddi oranlarda televizyon izlemektedir (MEB, 2008). Öğretmenler, en azından bu saatlerdeki yayın içeriklerine dikkat edilmesini ve aileleri bu saatlerde çocuklarını televizyondan uzak tutacak etkinliklere yer vermeleri konusunda uyarmaktadır. Çocukların sürekli olarak izledikleri karakterleri ve olayları anlatmaları, izlediklerinin etkisinden okul saatlerinde dahi kurtulamamaları, öğretmenler için önemli sorunlar oluşturmaktadır. Öğretmenler ayrıca çocukların en çok televizyon izlediği saatlerde değer eğitimine yönelik

kamu spotları (çocukların gelişimine uygun) oluşturulabileceğini belirtmişlerdir. Son olarak cep telefonlarının (akıllı telefon) en azından okullarda yasaklanması veya kullanım şartlarının eğitimi engellemeyecek şekilde belirlenmesi önerileri ifade edilmiştir. Zihnen sürekli sosyal medya hesaplarında neler olduğunu, hangi fotoğrafın paylaşıldığını düşünen öğrencilerin derslere yönelik motivasyonları düşmektedir (Elmas, Kete, Hızlısoy ve Kumral, 2015).

Sonuç olarak; değer eğitimi konusunda beklenen uygulamaların yeterli olmadığı, değer eğitimi sürecinde aile, çevre, müfredat, medya, öğrenciler, öğretmenler ve ekonomik durumlardan kaynaklı sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Bu araştırmaya ait sonuçlar ve literatür incelendiğinde değer eğitimi sorunu sadece öğretmenlerin üstesinden geleceği bir konu değildir. Devlet, aile, medya, toplum ve öğretmen bu süreçte birlikte hareket etmelidir.

Öneriler

1. Değer eğitimine yönelik anne-babaların görüşleri ve farkındalık düzeyleri araştırılmalıdır. Birçok araştırmada velilerin değer öğretimi açısından sorun oluşturduğu sonucu mutlaka araştırılmalıdır.
2. Değer öğretimine yönelik örnek uygulama etkinliklerinin yer aldığı makale veya kitap bölümleri oluşturulmalı ve öğretmenlere atölye çalışmaları için fırsatlar sunulmalıdır.
3. Dezavantajlı (cinsiyet, fiziksel engel, anne-baba durumu vb.) öğrencilerin değer algılarını inceleyen araştırmalar yapılmalıdır.
4. Değer eğitimi konusunda çocukların seviyesine uygun (çizgi karakter, animasyon vb.) kamu spotlarının etkililiği araştırılmalıdır.

Kaynaklar

- Akbaş, O. (2008). Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 403-414.
- Akbaş, O. (2015). *Değerler eğitimi yaklaşımları. (Ed. Bircan ve Dilmaç) Değerler bilançosu: felsefe, sosyoloji, kamu, eğitim.* (içinde). Konya: Çizgi Yayınları.
- Aker, T. A. (2006). *Zorunlu göç yaşayan ailelerin ikinci kuşak üyelerinin sağlık durumu.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmit: Kocaeli Üniversitesi.
- Aker, T., Ayata, B., Özeren, M., Buran, B. ve Bay, A. (2002). Zorunlu iç göç: Ruhsal ve toplumsal sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 97-103.
- Aktepe, V., ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.

- American Psychological Association. (2003). *Guidelines on multicultural education, training, research, practice and organizational change for psychologist*. Washington, DC: Author.
- Aran, Ö. C., ve Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12(46).
- Aslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2), 25-33.
- Balcı, F. A., ve Yelken, T. Y. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına - yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39).81-90
- Balcı, F. A., ve Yelken, T. Y. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1),195-213.
- Berkant, H. G., Efendioğlu, A., ve Sürmeli, Z. (2014). Değerler eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 9(5),427-440.
- Berkowitz, M. W. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50 (3), 153- 158.
- Bulach, C. R. (2002). Implementing a character education curriculum and assessing, Its Impact. *The Clearing House*. 76(2), 79-83.
- Celikkaya, T., ve Filoglu, S. (2014). Attitudes of social studies teachers toward value and values education. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(4), 1551-1556.
- Coombs-Richardson, R., and Homer T. (2005). A comparison of values rankings for selected American and Australian teachers. *Journal of Research in International Education*, 4(3), 263- 277.
- Çengelci, T., Hancı, B., ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Damon, W. (2002). *Character Education*. Hoover Institution Press: USA [Online] Retrieved on 24-April-2008, at URL: <http://www.hoover.org/publications/books/2993036.html>. and [Online] Retrieved on 19-March-2013, at URL: books.google.com.tr/books?isbn=0817929622
- DeRoche, E. F., and Williams, M. M. (2001). *Educating hearts and minds: A comprehensive character education framework*. Corwin Press.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Elmas, O., Kete,S., Hızlısoy, S., ve Kumral, N. (2015). Teknolojik cihaz kullanım alışkanlıklarının okul başarısı üzerine etkisi, *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2),49-54.
- Ergin, E., ve Karatas, S. (2014). Öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri: bir durum çalışması. *Journal of Educational Science*, 2(2), 33-45.
- Ergün, S. (2013). *Ergenlere verilen değerler eğitiminin öz düzenleme stratejilerini üzerindeki etkisinin sınanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Ersoy, F., ve Şahin, T. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12(2), 1535-1558.

- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2(2), 1-18.
- Genç, S. Z., Tutkun, T., ve Çoruk, A. (2015). Değer ve eğitimi sorunsalı: Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre durum tespiti. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 11(2), 374-397.
- Gümüšoğlu, F. (2014). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4).39-50.
- Güneş, F. (2016). Değerler eğitiminde yaklaşım ve modeller. eğitimde gelecek arayışları: *Dünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Cilt I, 1-20.
- Gür, B. S., ve Çelik, Z. (2009). Türkiye’de millî eğitim sistemi: Yapısal sorunlar ve öneriler. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, 1, 29-32.
- Ildırar, M. (2004). *Bölgesel kalkınma ve gelişme stratejileri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İbret, B. Ü., Avcı, E. K., ve Receptoğlu, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal sorunların tespitine yönelik görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 16 (2), Özel Sayı, 1295-1319.
- Johansson, E., Puroila, A. M., and Emilson, A. (2016). Research project overview: Values education in nordic preschools—basis of education for tomorrow. *International Journal of Early Childhood*, 48(2), 137-139.
- Josephson, M. (2002). Making ethical decision. [Online] Retrieved on 24-April-2008, at URL: <http://josephsoninstitute.org/MED/index.html>.
- Karamustafaoğlu, S., ve Amanat, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-15.
- Kılcan, B. (2016). Öğretmen adaylarının, değerlerin kazandırılmasına yönelik görüşleri ile değerler eğitimine ilişkin algılarında değerler eğitimi dersinin rolü. *Journal of International Social Research*, 9(45),605-618.
- Kılcan, B., ve Akbaba, B. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan estetik değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 10(4), 1047-1076.
- Koh, K. T., Camiré, M., Lim Regina, S. H., and Soon, W. S. (2017). Implementation of a values training program in physical education and sport: a follow-up study. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 22(2), 197-211.
- Lewis, J. G.(2007). The Impact on teacher practice when character education is integrated into curriculum. PhD Thesis. Boston College.
- MEB. (2008). *Öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıkları*. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Odabaşı, Y. (2006) *Tüketim kültürü*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Park, N., and Peterson, C. (2006). Moral competence and character strengths among adolescents: The development and validation of the values in action inventory of strengths for youth, *Journal of Adolescence*, 29(6), 891-909.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications, inc.
- Ruken, A. V. ve diğerleri(2007). How Does Drama Effect Students’ Perception of Ethical Values: Friendship, Truth and Lie, Fair, Conflict Resolution. *Education and Values in The Balkan Countries*. Yay. Haz. Nikos P. Terzis. Athens: Publishing House Kyriakidis Brothers S.A.

- Samur, A. Öztürk (2011) *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seefeldt, C., Castle, S., and Falconer, R. C. (2015). *Okul öncesi/ilkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi*. Sevgi Çoskun-Keskin (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Taşdan, M. (2010). Türkiye'deki resmi ve özel ilköğretim okulu öğretmenlerinin bireysel değerleri ile okulun örgütsel değerleri arasındaki uyum düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16(1), 113-148.
- Tay, B. ve Ünlü, İ. (2014). *İlkokul yurt bilgisi, toplum ve ülke incelemeleri ve sosyal bilgiler dersleri öğretim programlarında değer ve değerler eğitimi*. R. Turan, K. Ulusoy (Ed.). Farklı yönleriyle değerler eğitimi içinde (s.287-322). Ankara: Pegem Akademi.
- Tay, B., Durmaz, F. Z., ve Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1).67-93.
- Topkaya, Y. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer aktarım yaklaşımları hakkındaki görüşlerine ait nitel bir çalışma. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1),635-652.
- Ünal, F. (2011). Öğretmenlerin öğrencilerine kazandırmak istedikleri değerlere yönelik bir inceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 2(4), 3-24.
- Whitney, I. B. (1986). The status of values education in the middle and junior high schools of Tennessee (Doctoral dissertation, Tennessee State University). Retrieved from <http://digitalscholarship.tnstate.edu/dissertations/AAI8802627>.
- Yaşar, Ş., ve Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 1-23.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 61-68.
- Yazar, T., Özekinci, B., ve Lala, Ö. (2017). Öğretmen ve okul yöneticilerinin değerler eğitimi kavramına ilişkin metaforik algıları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 245-269.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. G., Becerikli, S., ve Demirel, M. (2017). Farklı bakış açılarına göre sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi. *İlköğretim Online*, 16(4),1575-1588.
- Yıldırım, Y., ve Çalışkan, H. (2017). 2005 ile 2017 Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki değerlere ve değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 1(1), 7-23.
- Yıldız, Ö. (2007). Toplumsal değişim sürecinde sokak çocukları ve sosyal dışlanma. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*. 5 (20), 56-72.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.

Extended Abstract

The Purpose of the Study

The purpose of the present study was to determine the viewpoints of Social Studies teachers on value education. The methods used by teachers in value education, value priorities, problems that were faced in value education and solution suggestions were determined and examined with other studies in the literature in a comparative manner.

Method

The Qualitative Research Method was employed in the present study. In this study, which was designed as a case study, the data were collected by employing the Interview Method. The Semi-Structured Interview Form was employed as the data collection tool. The participants of the present study were Social Studies teachers. The interviews were performed with a total of 46 teachers, 21 of whom were female and 25 were male. The data that were obtained were transformed into findings by employing the Descriptive and Content Analysis Methods.

Findings

The first sub-problem findings on the methods used by Social Studies teachers in value education applications were:

Mostly, teachers continued to use the teacher-centered methods in value education. These were the Suggestopedia Method and the Preparing the School Board Methods. Some student-centered practices were also included although at fewer levels. These were the Case Study, trips, drama and theater studies, awareness studies, and empathic thinking studies.

The findings on the second sub-problem, which was the value priorities of the Social Studies teachers, were as follows;

Teachers consider that the justice, honesty and love values should be taught primarily among 18 basic values in Social Studies curriculum. The three values that were left to the latest rank by the teachers were scientificness, saving and aesthetic.

The problems experienced by Social Studies teachers during value education process constitute the third sub-problem of the present study. The teachers listed the biggest obstacles for the success in value education as family, curriculum, the environment, the media, students, teachers and the financial opportunities of schools. The codes that were under the family theme were problems that were faced within the family, lack of interest in education, and lack of value education. The codes that were under the curriculum theme were the curriculum being irrelevant with the value education, and the inadequacy of the lesson durations. The codes that were under environmental contact were negative peer groups, gender discrimination, generation gap conflict, cultural-moral degeneration and urbanization. The codes that were under student theme were considering the school as insignificant, lack of love and respect, and being selfish-self-centered. The codes that were under media theme were television, the Internet and mobile phones. The codes that were under teacher theme were inadequacies in in-service teacher trainings. Finally, the codes that were under the economy theme was the financial shortage of schools.

Discussion and Result

It was seen that the methods used by the Social Studies teachers in value education in and outside classrooms are traditional and teacher-centered (suggestion-advice, school and classroom board preparation). The most important reasons for why teachers use traditional methods in value education are that the applicability is simple and student-centered value education methods are not known. Does not knowing student-centered value education methods direct teachers to traditional methods? When the findings are examined, we may consider that the answer to this question is “yes”. However, the fact that there are some teachers who use student-centered value education methods show that there are different reasons for these teachers for choosing the simple way. The most reasonable cause is that some teachers do not improve themselves about current value education methods. We may say that the biggest problem in this is experienced in pre-service training programs (teacher training programs).

The values mentioned in the top three in value education by Social Studies teachers were justice, honesty and love; and the last three values were aesthetic, saving and scientificness. The most reasonable

explanations the teachers made about this value ranking were that they acted according to the missing points in their students. This solution of teachers may cause that some values, some academic knowledge and concepts cannot be learned. In this context, it is necessary that all basic values, especially aesthetic value, must be approached with the same seriousness in the value education processes at schools.

It was observed that there are some problems under several headings that are influential in teachers' failure to achieve success in value education. It was stated that families are ineffective in performing their responsibilities. When the missing education programs are added to the irresponsible behaviors of families, the success of teachers in value education remains limited. In addition to these, the physical and social environment in which children live also causes problems in value education. Peer groups that have negative behaviors, gender discrimination, generation gap conflicts, cultural-moral degeneration, and urbanization codes are considered under the heading of "the effects of the environment". In addition to these, the media elements (television, the Internet and smart phones) also damage the acquisitions of children in value education.

Decreasing expectations of the students from schools means that their interest in schools also decreases gradually. As a result, teachers who face selfish students who have love-respect problems cannot achieve desired success in value education. The lack of in-service training for teachers in this field makes value education more problematic. Some of the solutions teachers try to find under these circumstances cannot be carried out due to financial missing points of schools. It must be known that value education is a difficult and time-consuming process. This process, which starts within the family, continues at school and in business life. In the process that is spent at school, value education is not the responsibility that should be placed on the teachers' shoulders alone. Value education must be made into a state policy, the teacher-family must work in cooperation, and social support must be provided.